

Wie niet (mee)werkt, krijgt geen eten

Mohamed Liton kan in restaurants een dik salaris verdienen, maar maakt liever maaltijden voor daklozen. In een inloophuis van De Regenboog kookt hij voor zestig euro een warme lunch voor honderdzeventig gretige liefhebbers.

TEKST PETRA HUNSCHÉ · FOTOGRAFIE SANDER HEEZEN

Zaterdagochtend, twee voor acht. De jongen, Kamal, is al binnen. Hij schenkt dampende koffie. Om negen uur gaat de deur open voor het ontbijt. Boven de bar hangen bordjes: 'Zonder respect geen voedsel'. Op de versleten planken in het kale ochtendlicht staat een allegaartje aan meubilair, een grote partij rieten stoelen, armoe. Alles glanst, hier wordt goed gepoetst. Om tien over acht klinkt het geklepper van de brievenbus. Een schoonmaker laat de kok binnen.

Gehaast, maar doelgericht, loopt Mohamed Liton langs de bar naar de smalle kleine keuken, maakt een inspectierondje en komt terug. De jongen staat al met een winkelwagen klaar.

'Je bent laat?' waagt de verslaggeefster.

'Ik ben hier de baas, ik werk tenslotte gratis, dat is vrijheid van leven', zegt Liton, met een snelle blik. De jongen lacht. Ze lopen samen naar de supermarkt op de Bilderdijkstraat, die om acht uur opengaat. De kok kreeg twee bankbiljetten mee, samen zestig euro. Ze gaan inkopen doen voor honderdvijftig bezoekers en van hetzelfde bedrag kookt hij ook nog een aparte maaltijd voor twintig stafmedewerkers. 'Je moet goed nadenken. Ik zat gisteren in het café en heb veel gedronken. Dan

is acht uur vroeg, veel te vroeg. Maar ik heb lekker geslapen. Binnen. Anderen waren buiten...

Ik ben een mens, dus als zij honger hebben, voel ik ook honger. Dat moet wel, toch? Ze kwamen naar Amsterdam toen ze jong waren, nu zijn ze oud en ze zijn nog steeds hier, zonder papieren, dakloos, zonder werk. Ze zijn helemaal afhankelijk en ze krijgen alleen soep. En brood met pindakaas. Ik ben een beetje slim en heb nu weer een normaal leven. Ik eet wanneer ik wil, thuis. Die mensen, zovelen, hebben helemaal niets. Niet eens één euro om het eten te betalen. Ik geef ze te eten als ik kan, iedereen heeft eten nodig, minstens één warme maaltijd per dag. En dat is echt niet zo makkelijk meer in Amsterdam.'

Een kok moet slim zijn

Ze doen hun inkopen als de wind. Pandarijst, tien pakken huismerkvlinders, blikken gepelde tomaten... laurier, oregano, tijm. 'Ik ben één keer mee geweest om bij de zusters te eten, het eten daar heeft geen smaak, ze koken de groenten in water en dat is het. Zelf heb ik zestien jaar in de horeca gezeten, bij toprestaurants gewerkt, ik weet hoe het moet, dit werk hier is makkelijk vergeleken daarbij.' Paprika's, courgettes, champignons, pakken rundergehakt,

kipfilet, het vliegt allemaal de kar in. 'Alles zit in mijn hoofd, een kok moet slim zijn, ik weet precies wat ik nodig heb.'

Twee flessen kruidensaus, de grote winkelwagen is helemaal vol. Hij rekent af: € 55,47. De hoofddoekte caissière lacht. Buiten trekt hij een pakje Dunhill uit zijn jaszak, steekt op en vertelt: 'De jongen heet Kamal. Hij komt uit Somalië en heeft vroeger al met mij gewerkt, we waren samen dakloos. Ik werkte toen als kok in heel goede restaurants in de stad, ik verdiende duizenden euro's, maar ik maakte het geld allemaal op aan luxe: taxi's, drank, dure spullen... Nu werk ik met behoud van uitkering. Het is erg weinig geld, maar beter voor mij, ik geef altijd alles meteen uit.'

In de penarie

De slanke, elegant geklede kok praat even snel als hij beweegt. Het duurt even voor je zijn accent herkent: het doet denken aan een Bollywoodfilm, maar dan op z'n Nederlands. Mohamed Liton (1964) komt uit Bangladesh, het vroegere Oost-Pakistan, dat nog steeds tot de dichtstbevolkte en armste landen ter wereld behoort. Bij de onafhankelijkheidsstrijd in 1971 kwamen ruim een miljoen mensen om door oorlogsgeweld en hongersnood. In latere jaren vluchtten nog vele Bengalen voor de militaire dictatuur die volgde. Ook Liton en zijn broers en zussen maakten dat ze wegwamen.

'Ik was studentenleider en werd opgepakt', vertelt Liton. 'Mijn vader was zakenman en had gelukkig genoeg geld. Als hij er niet was geweest, was ik er nu ook niet meer, ik ben hem erg dankbaar.' Zijn hele familie, vertelt hij, is welgesteld en succesvol in de horeca. Broers en zussen hebben restaurantke-

Kamal

Robert

tens in Sydney en New York. Ze waren hem jarenlang kwijt, omdat hij Amsterdam was ontvlucht en buiten de stad woonde. Daarvóór zat hij behoorlijk in de penarie.

‘Ik was heel jong, net negentien jaar, toen ik hier kwam, naïef. Een paar maanden later wilde een vrouw met mij trouwen. Ik ging een opleiding doen en werd kok, we kregen een dochter. Maar al na twee jaar ging het huwelijk mis en vroeg zij een scheiding aan, toen is alles gestopt, want dan heb je nog geen papieren, daarvoor moest je drie jaar getrouwd zijn...’

Een goeie advocate

Zo belandde de jonge kok illegaal op straat. Maandenlang sliep hij her en der bij kennissen, in kraakpanden en god mag weten waar nog meer, want hij wil hier niet over praten. ‘Als ik niet zo’n goeie advocate had gehad, was ik nu misschien wel dood’, zegt hij. ‘Zij heeft me met álles geholpen.’ Na de scheiding hielp zijn advocate hem met de verblijfsvergunning. Liton bleef werken als kok en verdiende daarmee heel behoorlijk, maar een woning had hij

niet. ‘Ik was wanhopig. Toen kwam ik een vrouw tegen die vroeg of ik bij haar kwam wonen, ergens buiten Amsterdam. Ik heb vier jaar niets meer van me laten horen.’

Terug in de keuken van Inloophuis Oud West ruimen de jongen en de kok de winkelwagen geroutineerd uit. Groenten en vlees belanden op het blinkende aanrecht links van het grote fornuis, waar een paar enorme pannen met water al op het vuur staan. Allerlei mensen lopen de kleine keuken binnen om de kok te begroeten. ‘Hé Liton, hoe gaat het?’ vraagt de coördinator die ook even binnenkomt. ‘Gaat wel... overleven hè?’ antwoordt de kok, weer met zo’n snelle, doordringende blik.

Een Afrikaanse man kijkt op van de stapels boterhammen die hij staat te besmeren, knikt bevestigend en lacht.

‘Holland heeft geld zat. En hoeveel daklozen zijn er niet? Mensen op straat gaan veel eerder dood. Waarom alleen een winteropvang?’

‘Dat is Robert, hij komt uit Congo, die werkt ook mee, hij heeft hier alles goed schoongemaakt’, vertelt Liton, terwijl hij de eerste uien uit hun jasjes helpt.

Het keukentje is professioneel en systematisch ingericht en het keukenteam loopt als een goed geoliede machine. Een stapel grote dozen met gedoneerd supermarktvoedsel – groenten, yoghurt, kruiden, satésaus – wordt snel en vakkundig leeggehaald en de inhoud verspreid over keuken en bar. Een stapel bouillonblokjes verdwijnt in de perfect ingedeelde voorraadkast. Potten pinda-kaas op de planken boven het aanrecht.

Familie

Tjak, tak tak, klinkt het mes van de kok bij het snijden van de champignons. ‘Robert en Kamal helpen niet alleen in de keuken, het zijn ook vrienden, ze komen bij mij thuis. We drinken samen, we eten en soms blijven ze ook slapen. Ze nemen de plaats in van familie, we werken en leven al jaren samen. Wat is leven zonder familie? Het is geen leven, het is overleven. We zitten allemaal in hetzelfde schuitje, procedures, procedures...’

Onder zijn rode schort draagt de kok een schitterend zwart-wit overhemd, duidelijk design. 'Van mijn dochter gekregen uit New York, zij is stewardess geworden.' Hij krijgt vaker overhemden en andere luxeartikelen opgestuurd, sinds zijn familie hem weer terugvond in Amsterdam. Via zijn werk voor het inloophuis kreeg hij uiteindelijk een eigen woning.

Voor hij de knoflook snijdt, slijpt hij zijn mes door het razendsnel langs een vijl te halen. 'Wij zijn hier de echte helpers', zegt hij trots. 'Hoeveel mensen heb je niet die alleen maar babbelen, praten. Wij werken keihard en nog voor niets ook.' Hij sorteert een lading gele paprika's uit de gratis spullen van de supermarkt. 'Het is altijd veel werk om dit schoon te maken. Veertig procent van deze oude groenten kan weg. Als wij dit werk niet zouden doen, kan de zaak hier dicht.'

Op eigen benen staan

In het kantoor van het inloophuis zitten twee jonge migranten achter computers, ze stralen als ze de kok zien, die even naar boven loopt om ze te begroeten. 'Die jongens hebben niemand, ik nodig ze soms uit bij mij thuis, waarom niet?' Mohamed Liton heeft twee duidelijke motto's: wie niet (mee)werkt, krijgt geen eten; en: je moet op eigen benen staan.

'Maar slapen en eten zijn voor iedereen basisrechten', vindt hij. 'Holland heeft geld zat. En hoeveel daklozen zijn er niet? Mensen op straat gaan veel eerder dood. Waarom alleen een winteropvang?'

Een ander punt dat hem bevreemdt zijn de verslaafden die niet werken en hun hele uitkering omzetten in drugs. 'In Bangladesh vechten ze om een

brood. Hier hebben ze alles, ze komen naar het inloophuis en zitten alleen maar te klagen. Wat is dit voor een systeem?'

Beatle George Harrison organiseerde, met vele bekende popartiesten, in 1971 een befaamd geworden concert voor Bangladesh. Zie YouTube: George Harrison, 'Bangladesh' live.

SPEKKIE BIG #59

